

Lausunto

26.06.2026

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta (lausuntopyyntö VN/9218/2024). SPEK on valtakunnallinen varautumisen, onnettomuuksien ehkäisyn ja palokuntatoiminnan asiantuntija.

VÄESTÖNSUOJELU

SPEK pitää väestönsuojeluun liittyviä ehdotuksia lähtökohtaisesti perusteltuina ja tarkoituksenmukaisina. Sääntelyn yhdenmukainen tulkinta ja toimeenpano edellyttävät tarkentavia ohjeita ja riittäviä resursseja. Lisäksi SPEK pyytää huomioimaan, että väestönsuojan rakentamisvelvoitteen poistaminen Puolustusvoimien puolustustarkoitusta varten rakennettavista rakennuksista ei vaaranna sotilaspalokuntien suojaa (Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirja, VI luku, artikla 64) silloin kuin sotilaspalokunnat suorittavat lisäpöytäkirjassa I artiklassa 61 määriteltyjä väestönsuojelutehtäviä.

POISTUMISTURVALLISUUS

SPEKin poistumisturvallisuusselvitys -hankkeen havaintojen perusteella ehdotettu sääntely vastaa pääosin nykyistä toimintaympäristöä. Erityistä huomiota tulisi kuitenkin kiinnittää yhteisöllisen asumisen yksiköihin, asiakkaiden toimintakyvyn merkitykseen poistumisturvallisuuden arvioinnissa sekä arviointikäytäntöjen valtakunnalliseen yhdenmukaisuuteen. Sosiaalihuollon palvelu-uudistuksen yhteydessä työryhmä on ehdottanut tuetun asumisen (SHL 21 a §) ja yhteisöllinen asumisen (SHL 21 b §) yhdistämistä uudeksi tukiasumisen palveluksi. Tämä on hyvä huomioida myös

pelastuslain perusteluteksteissä. Poistumisturvallisuusselvitysvelvolliset kohteet ovat pääosin sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja, joissa kaikissa on toimintakyvyltään heikentyneitä henkilöitä. Henkilöstön osaaminen ja pelastamisvalmius on merkittävässä roolissa näissä kohteissa.

Pykälän 1 momentin sanamuotoa on perusteltua tarkastella sosiaalihuollon palvelurakenteen muutoksen näkökulmasta. Sosiaalihuollon laitospalveluista ollaan luopumassa vaiheittain vuoteen 2027 mennessä, minkä vuoksi laitospalveluihin viittaamisen tarpeellisuutta tulisi arvioida uudelleen. Asumispalvelut kattavat sekä ympärivuorokautisen palveluasumisen, yhteisöllisen asumisen sekä tuetun asumisen yksiköt. Vaikka toimintakykyä ei ole tarkoituksenmukaista määritellä pelastuslaissa, poistumisturvallisuusselvityksen keskeisenä arviointiperusteena tulisi perusteluissa korostaa asiakkaiden ja potilaiden tosiasiallista toimintakykyä. SPEKin selvityksen perusteella poistumisturvallisuuden tasoon vaikuttaa ratkaisevasti henkilön kyky havaita vaara, tehdä päätöksiä ja poistua itsenäisesti.

Perusteluissa olisi syytä erottaa toisistaan perhehoito ja ammatillinen perhehoito. Ammatillinen perhekoti voi toimia myös iäkkäiden henkilöiden asumis- ja hoivapalvelujen tuottajana, jolloin asukkaiden toimintakyky ja avuntarve voivat vastata muita poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvia asumispalveluyksiköitä. Tämän vuoksi ammatillisten perhekotien asemaa poistumisturvallisuussäätelyssä olisi perusteltua tarkentaa.

Perusteluissa olisi hyödyllistä tuoda nykyistä vahvemmin esille automaattisten paloilmoitin- ja sammutusjärjestelmien merkitys erityisesti sellaisissa asumisyksiköissä, joissa asukkaiden omatoiminen poistuminen on rajoittunutta ja erityisesti kohteissa, joissa henkilökunta ei ole ympärivuorokautisesti läsnä.

Poistumisturvallisuuden toteutuminen perustuu rakenteellisten ja teknisten ratkaisujen lisäksi henkilöstön toimintavalmiuteen. Erityisesti toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden asumis- ja hoivapalveluissa henkilöstön osaaminen, perehdytys ja säännöllinen harjoittelu muodostavat keskeisen osan poistumisturvallisuutta, minkä vuoksi niiden merkitystä tulisi korostaa myös pykälän perusteluissa.

Lisäksi perusteluissa olisi tarkoituksenmukaista täsmentää, että myös asiakasrakenteen tai toimintakyvyn olennainen muutos voi muodostaa sellaisen toiminnan muutoksen, joka edellyttää poistumisturvallisuusselvityksen päivittämistä. Rakennusvalvontaviranomaiselle toimitettavaa tiedoksiantovelvollisuutta voidaan pitää tarpeettomana, mutta samalla olisi varmistettava, että pelastusviranomaisella on käytettävissään ajantasaiset tiedot uusista asumisyksiköistä, toiminnan muutoksista sekä palvelurakenteiden muutoksista hyvinvointialueilla.

SPEK korostaa, että sosiaali- ja terveydenhuollon asumis- ja palvelurakenne muuttuu jatkuvasti. Uusia asumismuotoja ja palvelukokonaisuuksia syntyy, samalla kun osa perinteisistä palvelumuodoista vähenee tai poistuu käytöstä. Tämän vuoksi poistumisturvallisuusselvitysvetoitteen ja pelastuslain soveltamisen tulisi kyetä joustavasti

seuraamaan toimintaympäristön muutoksia. Sääntelyn keskeisenä lähtökohtana tulisi olla se, että toimintakyvyltään heikentyneiden henkilöiden turvallinen asuminen voidaan varmistaa riippumatta siitä, millä nimellä palvelu tai asumismuoto kulloinkin järjestetään.

PELASTUSTOIMEN KOULUTUS JA KELPOISUUSVAATIMUKSET

Ehdotuksen mukaisesti voimassa olevan pelastuslain 57 §:n 1 momentissa säädettyt kelpoisuusvaatimukset poistettaisiin pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksien tehtävissä toimivilta sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin osallistuvilta henkilöstöltä.

Lakiehdotuksen: "Mitä yksi momentissa säädetään ei koske pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia henkilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät voi käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia." mukaisesti tämä koskisi vain pelastuslaitoksen päätoimista henkilöstöä.

Myös pelastustoimintaan osallistuva sivutoiminen sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla henkilöllä osallistuu pelastustoiminnan huolto- ja tukitoimintoihin. SPEK esittää pykälän muuttamista muotoon: "Mitä tässä pykälässä säädetään ei koske pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä eikä pelastustoiminnan huolto- ja tukitoiminnoissa toimivia henkilöitä. Tällaiset henkilöt, joilla ei ole 1 momentissa säädettyä kelpoisuutta, eivät voi käyttää 36 §:ssä säädettyjä pelastusviranomaisen toimivaltuuksia."

AJONEUVOLAKI

Sopimuspalokunnat osallistuvat lähes puoleen maamme pelastustehtävistä, ja niiden rooli pelastustoimen kokonaisuudessa on keskeinen. Pelastustoimen tehtävät ovat moninaisia, ja niiden tehokas ja tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttää kuhunkin tehtävään soveltuvaa kalustoa. Sopimuspalokuntien tehtävät eivät lähtökohtaisesti eroa pelastuslaitosten tehtävistä, minkä vuoksi ei ole perusteltua erotella tehtävissä käytettävää kalustoa toimijakohtaisesti.

Lakiehdotuksessa pelastusauto on määritelty seuraavasti:

1) pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo;

2) muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston taikka lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin;

3) sopimuspalokunnan käytössä oleva kokonaismassaltaan enintään 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan nelivetoinen ajoneuvo, jossa on avoin tai katettu lava ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin; sekä

4) palokunnan omistuksessa oleva miehistöauto, jossa on kuljettajan lisäksi tilaa vähintään kahdeksalle henkilölle.

SPEK pyytää huomioimaan, että lakiehdotuksen kohdat 3 ja 4 ovat keskenään ristiriitaisia: kohdassa 3 viitataan sopimuspalokunnan käytössä olevaan ajoneuvoon, kun taas kohdassa 4 ajoneuvon omistukseen (kohdassa 2 käytetään käsitettä hallinnassa).

Lisäksi on syytä huomata, että useat miehistöautojen valmistajat tarjoavat tällä hetkellä ajoneuvoja, joissa on kuljettajan lisäksi tilaa enintään seitsemälle henkilölle.

Edellä esitetyin perustein SPEK esittää pykälää muutettavaksi siten, että kaluston määrittely kohtelee toimijoita yhdenvertaisesti, ja erityisesti sopimuspalokunnat huomioidaan ajoneuvojen hallinnan osalta. Tämän mukaisesti pykälä esitetään muutettavaksi seuraavaan muotoon:

1) pelastustoimen käyttöön erityisesti valmistettu, kokonaismassaltaan yli 3,5 tonnia oleva M- tai N-luokan ajoneuvo;

2) muu M- tai N-luokan ajoneuvo, joka on hyvinvointialueen pelastuslaitoksen, pelastuslain 2 a §:n 6 momentissa tarkoitetun sopimuspalokunnan tai valtion pelastushallinnon viranomaisen, Pelastusopiston taikka lentoaseman pitäjän hallinnassa ja jota käytetään yksinomaan pelastustoimen tehtäviin.

Jaatinen Petri
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö

Tikkanen Hanna-Leena
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK